

י"א א טו"ע אר"ט סי' רכ
סעיף 6:

ב ב טו"ש אר"ט סמן ק"ג:

רבינו הגנאל

לעולם יצפה [גאון] להלום עד עשרים ושתיים שנה. אמר רב חננא בר [וואין] לאדם טוב מראין לו חלום רע ו[לאדם רע מ]ראין לו חלום טוב, שכן שנותיו של] דוד לא ראה חלום טוב, [וכל שנותיו ש]א[חיהו]תופל לא ראה חלום רע. מי שראה חלום ונפשו ענומה ירחיבו שנותיו שלשה. כלומר, יאמרו לו, טובא הוא רחמנא [לשורין] טובא כול, עד ונתנה ליה שלש הפוכות שלש פרויות שלש שלומות כול, וכן מן דחזא חלמא ולע ידע פתורניה... [אל תקרי עלי עין אלא עולי עיין. וראה פי' ר"ח לעיל ב. א.]

תורה אור השלם

- אפלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה הוה נרעה את אחיו בינא וזוא נער את בני בלקה ואת בני זלפה נצי אביו וזבא יוסף את דבתם נרעה אל אביהם: בראשית לו ב
- ויסוף בן שלשים עשה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים: בראשית מט טו
- לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באיךך: תהלים צ"א י
- יקראת ? לחיים ושבע ולין בל יפקד רע:
- הפכת מספדי למחול לי ופתחת שקי ותאצני שמחה: תהלים ל"ב
- אז תשמח בתולה בקנולו ובחורים וחקנים וחקנים אגבלם לששון ונתחמתי ושמחתים מגוננם: ירמיהו לא יב
- ולא אבה ? אליךך לשמע אל בלעם וחקף ? אליךך לך את הקללה לבכרה פי אהבך ? אליךך: דברים כ"ו
- פרך בשלום נפשי מקרב לי פי ברבים היו עפודי: תהלים נ"ט
- דבריי ? לשבן ובא ציון ברעה ושמחת עולם על ראשם וישן ושתחה אליךך וקם יגון וחקנם שיעתו ה' י
- ויאמר ה'עם אל שלל ה'יגון ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת מקרב לי פי ברבים היו וכל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה והפידו ה'עם את יוהנן ואלא מות: שמואל א' ד' מה
- בורא גיב שלחם עולם שלום שלום לרחוק וליקרוב אמר ? ויקראתיו: שיעתו ה' י
- רוח לבשה את עמשי ראש השלישים לך דוד ועמרן בן ישי שלום שלום לך ושלום לעוזרך פי עורך אליךך וקבלם דוד וחקנם בקראשי הגדוד:
- דברי הימים א' יב ט
- ואמרתם בה לוי ואתה שלום וביקר שלום וכל אשר לך שלום:
- בן פרת יוסף בן פרת עלי עין גנות יצדה עלי בראשית מט כב
- דמלאך אגן הגאל אתי מקל רע יקרב את הנערים והקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידג לרב בקרב הארץ:

ההיא שעתא דחלם אמיא לא הות א"ר לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה מוגלן מיוסף דכתיב י אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו' וכתיב ו²ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה וגו' מן שבסרי עד תלתין כמה הוי תלת סרי ושב דשבשא ותרתו דכפנא הא כ"ב אמר רב הונא לאדם ⁶טוב אין מראין לו חלום טוב ולאדם רע אין מראין לו חלום רע תניא גמי הכי כל שנותיו של דוד לא ראה חלום טוב וכל שנותיו של אחיהוּפּל לא ראה חלום רע ⁶ והכתיב ³לא תאונה אליך רעה ⁷ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא שלא יבהילוך לא חלומות רעים ולא הרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שאתה בא מן הדרך אלא איהו לא חזי ליה אחריני חזו ליה וכי לא חזא איהו מעליותא הוא והאמר ר' זעירא ¹²כל הלן שבעה ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר ו¹ושבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע אלא הכי קאמר דחזא ולא ידע מאי חזא אמר רב הונא בר אמי אמר ר' פדת א"ר יוחנן הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויפתרנו בפני שלשה יפתרנו והאמר רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא אלא אימא ¹¹מיבנו בפני שלשה ליתי תלתא ולימא להו חלמא טבא חזאי ולימרו ליה הנך טבא הוא וטבא ליהוי רחמנא לשיייה לטב שבע זימנין לגזרו עלך מן שמיא דלהוי טבא ויהוי טבא ולימרו ג' הפוכות וג' פדויות ושלש שלומות שלש הפוכות ⁵הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאורני שמחה ⁶אז תשמח בתולה במחול ובחורים וחקנים יחדיו והפכתי אבלם לששון וגו' ⁷ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וגו' שלש פדויות דכתיב ⁸פרה בשלום נפשי מקרב לי וגו' ⁹ופדווי ה' ישובון וגו' ¹⁰ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה וגו' שלש שלומות דכתיב ¹¹בורא גיב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו ¹²ורוח לבשה את עמשי וגו' ¹³ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו' אמומר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר יהאי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומותי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חברי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה וכחוקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה בן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי א[א] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון מלפניך שתשים עלינו שלום פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני ¹⁴בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' ¹⁵מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא שנאמר ¹⁴בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא ¹⁵וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים כים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דליה ליחוי אטרפא דנחיריה דשמאליה פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי ¹⁶כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך א"ל לשמעיה פוק אכרזו רבא חלש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתבי ¹⁶בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר ¹⁷וחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא אדבר בר רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתבי וחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד א"ר בינא בר זבדא א"ר עקיבא א"ר פנדא א"ר נחום א"ר ביריב משום זקן אחד ומונר ר' בנאה עשרים וארבעה פותרו חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר ¹⁸כל החלומות הולכים אחר הפה הפה אחר החלכים אחר הפה קרא הוא אין וכדריב אלעזר דא"ר אלעזר מנין ¹⁹שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר ¹⁹ויהי כאשר פתר לנו בן הדיה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר ²⁰איש בחלמו פתר ²¹וירא שר האופים מנא ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלמו ופתרון חלמו של חברו ²⁰א"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קמנה ואמר ר' יוחנן ג' חלומות מתקיימין חלום של שחרית וחלום שחלם לו חברו וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר ²²ועל השנות החלום וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר ²³אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא ²⁴ורעיוני לבבך תנדע אמר רבא תדע דלא מחו ליה לאיניש לא דקלא דדהבא ולא ²⁵פילא דעייל בקופא דמחטא:

וההיא שעתא דחלם אמיא לא הות א"ר לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה מוגלן מיוסף דכתיב כי זה שנתים הרעב (בראשית מה): לאדם טוב מראין לו חלום רע. כדי שידאג ולא יחטא ויסיכר לו עצונו: לאדם רע מראין לו חלום טוב. כדי לשמחו שיאכל עולמו: ודוד לא ראה חלום טוב והא כתיב וכו' לא גרסינן הכי. אלא גרסינן והא כתיב לא טאונה אליך רעה וגו'. קשיא לרב הונא דלמר לאדם טוב מראין לו חלום רע. ומשני ליהו לא חזי אחריני חזו ליה חלום רע: וכי לא חזי איבו מעליותא הוא. כיון דלא חזי חלום רע דקאמר שלא יצהילוהו וחלום טוב לא כל שכן דלא חזי דהא קמני כל ימינו של דוד לא ראה חלום טוב אס כן לא חזי חלום כלל: אלא שצ. ז' לילות ילין ולא יפקד צטוס חלום הכי הוא רע ושונאים אותו ואין מראין לו כלום: ומשני דחזי ולא ידע מאי חזי. אדם טוב מראין לו חלום טוב ועד שלא יקיץ משתכח מננו כדי שלא ישמח: וקפא. גודל: עלי עין עולי עין. שליטין על העין ולא העין עולה בהן: אטרפא דנחיריה דשמאליה. דופן השמאלי של חוטמנו: האי מאן דחליש. מי שחלה ¹⁵ דסני לי לחדי לי. ומתוך כך ישז חרון אף מעלי: הפרסי רעיון. מה שהו' מההר ציוס: רעיון. ממשצותיך. וכן כל לשון רעיון שצמקלא אינו לטון לטון אלא לשון מחשבה זה יוכיח ורעיוניה יצהלוייה (דניאל ד) וכי לטונו של אדם מצהלו אלא ממשצותיו מצהלני אותו: דקלא דדהבא. דבר שלא הורגל ללאות ולא הרהר צו מעולם: קופא דמחטא. נקב המחט:

קיסר

ה' ישובון וגו' ¹⁰ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה וגו' שלש שלומות דכתיב ¹¹בורא גיב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו ¹²ורוח לבשה את עמשי וגו' ¹³ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו' אמומר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר יהאי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומותי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חברי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה וכחוקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה בן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי א[א] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון מלפניך שתשים עלינו שלום פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני ¹⁴בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' ¹⁵מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא שנאמר ¹⁴בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא ¹⁵וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים כים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דליה ליחוי אטרפא דנחיריה דשמאליה פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי ¹⁶כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך א"ל לשמעיה פוק אכרזו רבא חלש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתבי ¹⁶בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר ¹⁷וחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא אדבר בר רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתבי וחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד א"ר בינא בר זבדא א"ר עקיבא א"ר פנדא א"ר נחום א"ר ביריב משום זקן אחד ומונר ר' בנאה עשרים וארבעה פותרו חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר ¹⁸כל החלומות הולכים אחר הפה הפה אחר החלכים אחר הפה קרא הוא אין וכדריב אלעזר דא"ר אלעזר מנין ¹⁹שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר ¹⁹ויהי כאשר פתר לנו בן הדיה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר ²⁰איש בחלמו פתר ²¹וירא שר האופים מנא ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלמו ופתרון חלמו של חברו ²⁰א"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קמנה ואמר ר' יוחנן ג' חלומות מתקיימין חלום של שחרית וחלום שחלם לו חברו וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר ²²ועל השנות החלום וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר ²³אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא ²⁴ורעיוני לבבך תנדע אמר רבא תדע דלא מחו ליה לאיניש לא דקלא דדהבא ולא ²⁵פילא דעייל בקופא דמחטא:

שכברכת כתיים כולם אחווי חרב שכל אחד ואחד שמו לו הקב"ה נזכר בו בירכה ה' יאר ה' ישא ה' איש חרבו על ירכו מה ראתה ירך נזכרת כן אפילו רואה אדם בחלמו החרב שלופה ונתונה כצוארו וקוטע את ירכו משכים לבוקר והולך לבית הכנסת מפחד שראה כלילות בחלמו ורואה את הכתיים נושאין את כפיהם והחלום הרע מתבטל ממנו לכך נאמר מפחד כלילות:

ועל השנות החלום אל פרעה פעמיה פי בןון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו: בראשית מא לב

ועל השנות החלום אל פרעה פעמיה פי בןון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו: בראשית מא לב

ועל השנות החלום אל פרעה פעמיה פי בןון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו: בראשית מא לב

ועל השנות החלום אל פרעה פעמיה פי בןון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו: בראשית מא לב

מסורת הש"ס

א) נע"י פירש"י דהכא וגירסתו וכן גירסתא עב"י לאדם טוב מראין לו חלום רע ולאדם רע מראין לו חלום טוב חלמא מני הכי וכו',
ב) סהדרין קג. ע"ש היטיב,
ג) נעלי ד. ע"ש,
ד) נעלי ב. צ"מ פד. צ"ב קיט: סוטה לו.,
ה) נדרים מג., א) ע"י מו' שבת קמח. ד"ה ומתן,
ו) נלקטן נ"ג., ח) נלקטן ט., וק"ש"ט.,
ז) צ"מ לב'.

הגהות הב"ח

א) גמ' חלום רע איני והכתיב לא:
ב) רש"י ד"ה האי מאן דחליש מי שחלה יומא קמא לא לגלי לא יגלה יום ראשון שמא יתרע מזליה הק"י:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דעני צבורא אמן ואי סי. ג"כ וכו' טו"ש"ש אכל גירסת רי"ף ורש"י וכי מהדרי כתיי אפיינו לימא הכי כו':

מוסף תוספות

א. וז"ל התוס' ר"ש יושב דימנין ליגזרו עליה' ז' דימנין כך הוא הלחש ז' דימנין. וי"א חלמא טבא חזאי שבע זמנין והם עונים אחרי חלמא טבא חזית וכו' שבע זמנין, אבל ראיתי רבינו שלא היה נוהג לאמרו כי אם שלשה פעמים. ב. בתוס' חז"ל שבע זמנין רבינו שיהו בני"א שגולדו בשעה ובמול ולא לפי החכמה דא"כ כמה בני"א יכילים להיות פותרי חלומות אלא ודאי מול שעה גורם שיתקיים החלום בשפתותיו אחר הפה.

מוסף רש"י

בשעה שאתה בא מן הדרך. והיטיב פלגין, פלגין, פלגמנין (מ"ק ז.) אין אלו אלא אשמו, ובשעה שאתם בא מן הדקן קשה לו כשמלא אה אשמו ספק מה יזכר ממה שהיטיב. שכל ספק הוא עתה וזכר מקפו זכרנו טעוה היא ועל מה אני מועד (שנהדרין קג)
ל: ספק מה, וכל שכל דחלו (ב"מ סד.)
עולי עין. משולקן מן העין שאינה שולטת בהן (ש"ע ב.)
ל: עולין למעלה מן העין והיא נמנמת שהיא אינה יכולה לטעות בהן (ב"מ סד.)
אטרפא דנחיריה דשמאליה. ענה מרגמו כרפא. ענה השמאלי על חוטמנו ולמני דופן (בב"מ. מבאן ואילך. חזי ללע' מכתפא דמפתח (ב"מ סח.)
השכים. העומד ממטמו ונפל לו פסוק צפני (קטנו ופלא דעייל בקופא דמחטא. פיל שהיא מה גדולה נקבך ממט (ב"מ סח.)

רב ניסים גאון

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר יהאי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומותי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חברי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה וכחוקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה בן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי א[א] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון מלפניך שתשים עלינו שלום פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני ¹⁴בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' ¹⁵מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא שנאמר ¹⁴בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא ¹⁵וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים כים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דליה ליחוי אטרפא דנחיריה דשמאליה פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי ¹⁶כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך א"ל לשמעיה פוק אכרזו רבא חלש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתבי ¹⁶בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר ¹⁷וחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא אדבר בר רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתבי וחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד א"ר בינא בר זבדא א"ר עקיבא א"ר פנדא א"ר נחום א"ר ביריב משום זקן אחד ומונר ר' בנאה עשרים וארבעה פותרו חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר ¹⁸כל החלומות הולכים אחר הפה הפה אחר החלכים אחר הפה קרא הוא אין וכדריב אלעזר דא"ר אלעזר מנין ¹⁹שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר ¹⁹ויהי כאשר פתר לנו בן הדיה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר ²⁰איש בחלמו פתר ²¹וירא שר האופים מנא ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלמו ופתרון חלמו של חברו ²⁰א"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קמנה ואמר ר' יוחנן ג' חלומות מתקיימין חלום של שחרית וחלום שחלם לו חברו וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר ²²ועל השנות החלום וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר ²³אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא ²⁴ורעיוני לבבך תנדע אמר רבא תדע דלא מחו ליה לאיניש לא דקלא דדהבא ולא ²⁵פילא דעייל בקופא דמחטא:

^[1] וההיא שעתא דחלם אמיא לא הות א"ר לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה מוגלן מיוסף דכתיב כי זה שנתים הרעב (בראשית מה): לאדם טוב מראין לו חלום רע. כדי שידאג ולא יחטא ויסיכר לו עצונו: לאדם רע מראין לו חלום טוב. כדי לשמחו שיאכל עולמו: ודוד לא ראה חלום טוב והא כתיב וכו' לא גרסינן הכי. אלא גרסינן והא כתיב לא טאונה אליך רעה וגו'. קשיא לרב הונא דלמר לאדם טוב מראין לו חלום רע. ומשני ליהו לא חזי אחריני חזו ליה חלום רע: וכי לא חזי איבו מעליותא הוא. כיון דלא חזי חלום רע דקאמר שלא יצהילוהו וחלום טוב לא כל שכן דלא חזי דהא קמני כל ימינו של דוד לא ראה חלום טוב אס כן לא חזי חלום כלל: אלא שצ. ז' לילות ילין ולא יפקד צטוס חלום הכי הוא רע ושונאים אותו ואין מראין לו כלום: ומשני דחזי ולא ידע מאי חזי. אדם טוב מראין לו חלום טוב ועד שלא יקיץ משתכח מננו כדי שלא ישמח: וקפא. גודל: עלי עין עולי עין. שליטין על העין ולא העין עולה בהן: אטרפא דנחיריה דשמאליה. דופן השמאלי של חוטמנו: האי מאן דחליש. מי שחלה

^[2] ויהפוך וגו' שלש פדויות דכתיב 8פרה בשלום נפשי מקרב לי וגו' 9ופדווי ה' ישובון וגו' 10ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה וגו' שלש שלומות דכתיב 11בורא גיב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו 12ורוח לבשה את עמשי וגו' 13ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו' אמומר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר יהאי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומותי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חברי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמרים מצרעתה וכחוקיהו מחליו וכמי יריחו על ידי אלישע וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה בן הפוך כל חלומותי עלי לטובה ומסיים בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי א[א] לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון מלפניך שתשים עלינו שלום פתח אידך ואמר האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני 14בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' 15מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא שנאמר 14בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו' אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא 15וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים כים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם ואי דחיל מעינא בישא דליה ליחוי אטרפא דנחיריה דשמאליה פתח אידך ואמר האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזליה מכאן ואילך לגלי 16כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך א"ל לשמעיה פוק אכרזו רבא חלש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי וכתבי 16בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו שמואל כי הוה חזי חלמא בישא אמר 17וחלומות השוא ידברו כי הוה חזי חלמא אדבר בר רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתבי וחלומות השוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד א"ר בינא בר זבדא א"ר עקיבא א"ר פנדא א"ר נחום א"ר ביריב משום זקן אחד ומונר ר' בנאה עשרים וארבעה פותרו חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר 18כל החלומות הולכים אחר הפה הפה אחר החלכים אחר הפה קרא הוא אין וכדריב אלעזר דא"ר אלעזר מנין 19שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר 19ויהי כאשר פתר לנו בן הדיה אמר רבא והוא דמפשר ליה מעין חלמיה שנאמר 20איש בחלמו פתר 21וירא שר האופים מנא ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלמו ופתרון חלמו של חברו 20א"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קמנה ואמר ר' יוחנן ג' חלומות מתקיימין חלום של שחרית וחלום שחלם לו חברו וחלום שנפתר בתוך חלום ויש אומר אף חלום שנשנה שנאמר 22ועל השנות החלום וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנאמר 23אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו ואיבעית אימא מהכא 24ורעיוני לבבך תנדע אמר רבא תדע דלא מחו ליה לאיניש לא דקלא דדהבא ולא 25פילא דעייל בקופא דמחטא:

^[3] וההיא שעתא דחלם אמיא לא הות א"ר לוי לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה מוגלן מיוסף דכתיב כי זה שנתים הרעב (בראשית מה): לאדם טוב מראין לו חלום רע. כדי שידאג ולא יחטא ויסיכר לו עצונו: לאדם רע מראין לו חלום טוב. כדי לשמחו שיאכל עולמו: ודוד לא ראה חלום טוב והא כתיב וכו' לא גרסינן הכי. אלא גרסינן והא כתיב לא טאונה אליך רעה וגו'. קשיא לרב הונא דלמר לאדם טוב מראין לו חלום רע. ומשני ליהו לא חזי אחריני חזו ליה חלום רע: וכי לא חזי איבו מעליותא הוא. כיון דלא חזי חלום רע דקאמר שלא יצהילוהו וחלום טוב לא כל שכן דלא חזי דהא קמני כל ימינו של דוד לא ראה חלום טוב אס כן לא חזי חלום כלל: אלא שצ. ז' לילות ילין ולא יפקד צטוס חלום הכי הוא רע ושונאים אותו ואין מראין לו כלום: ומשני דחזי ולא ידע מאי חזי. אדם טוב מראין לו חלום טוב ועד שלא יקיץ משתכח מננו כדי שלא ישמח: וקפא. גודל: עלי עין עולי עין. שליטין על העין ולא העין עולה בהן: אטרפא דנחיריה דשמאליה. דופן השמאלי של חוטמנו: האי מאן דחליש. מי שחלה

^[4] ויהפוך וגו' שלש פדויות דכתיב 8פרה בשלום נפשי מקרב לי וגו' 9ופדווי ה' ישובון וגו' 10ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה וגו' שלש שלומות דכתיב 11בורא גיב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו 12ורוח לבשה את עמשי וגו' 13ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו' אמומר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה פתח חד מינייהו ואמר יהאי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבש"ע אני שלך וחלומותי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חברי ובין שחלמתי על אחרים אם טובים הם חזקם ואמצם כח

הרואה פרק תשיעי ברכות

(א) מניח, (ב) מריס סג, (ג) קושטין מה, (ד) ימנות סג, (ה) ושם איתא דר מן צר רבא אמר רב, (ו) ושבט סו, (ז) ושבט סו, (ח) ושי היטב בעיזי מת, (ט) כפשיי ותי שם דיה היטב, (י) ויקוד לחומת ביתו כך פירשיי צ"ק נ ד"ה לאשין וכו' ע"ש ובערוך פי' כותל, (יא) וגי הערוך אודלא פי' עולא, (יב) ובעל נה, (יג) וסמא יא, (יד) סנהדרין ל, (טו) וגי הערוך ערוח פי' שומר המעליס, (טז) ודיה שבור לפני דיה ושני, (יז) ששמות יג, (יח) שער השמים ה, (יט) וקרימ פסוקא לפתוח, (כ) שם תפשי ליה לכה דחיל כולי עלמא ואמרי רבא איתפסי אנן לא כל שכן אמרי ליה: (כא) שם הניע מתפילין עיין רבא ואשכח ואי' דפטור חמור גריט בתפלה לטוף אול: (כב) רש"י ד"ה שבור מלכא מלך פרס:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקרימ פסוקא לפתוח, (ב) שם תפשי ליה לכה דחיל כולי עלמא ואמרי רבא איתפסי אנן לא כל שכן אמרי ליה: (ג) שם הניע מתפילין עיין רבא ואשכח ואי' דפטור חמור גריט בתפלה לטוף אול: (ד) רש"י ד"ה שבור מלכא מלך פרס:

גליון הש"ס

גמ' א"ל אשתך שכבא ע"י לקמן דף ס"ב ע"ה מוס' ד"ה רבא:

לעיו רש"י

משילארמי' (מישילר"ר"י). שיינים טוחנות.

מוסף רש"י

את אמרת לקריבך. למת כמו קטנה לקרוב, ושם אמרה שמתנה לקרובה (קדושין מה). בבבא, צבור (שבת טו). כ"י. מקום מושב התינים וזלביש (נ"ו בה ע"י תוס' שם). אשיתא. מומה (ב"ב ג).

קיסר. מלך רומי והיה לו תגר עם פרסיים: **מאי הוינא**. מאי ארצה צלילה צללוס: **משחרי לך פרסאי**. עושים כך עבודת המלך. כמו לא חמרא דחד מנהון שחרית (תרגום במדבר טו). ולשון חכמים (ספרי פ' דברים) הדבק לשחור ושחמוו לך: **ושנו לך**. ישללך צצני: **וטחני כך קשייטא**. יכופו אותך לטחון גרעיני תמרים: **ט שצור** (ו). מלך פרס: **פסיד עסקך**. מתקלקל פרקמטיא שלך: **ולא אהני לך למיכל**. מתוך ערךך לא יעטם לך שום מאלכ: **מרווח עסקך**. ומתוך שמחתך לא תתאוה לאכול שמהיה שצע בשמחתך: **והיא**. אשתך: **נפכוחי פחדך**. להפיג דאגתך: **מרישה**. זרע רב מוליא השדה: **צדיינא דמלנא**. אורז שחשטי המלך שם ישצר על ידי גנבים ועלילו עליך לומר שאתה גנבם: **קל וחומר מינך**. אם רבא נחשד כל שכן שחשדונו חשו ויראו ממך: **חסא**. חזרת: **עיף עסקך**. כפול צריות כחומר שהיא רחבה וכפולה: **מריר עסקך**. שנאו לכל ומר יהיה הסחורה שלך: **חציטא**. הם היו משתכרים ציין: **חלי עסקך**. מתוך כלומר שמתן סחורתך צול: **דקדחי**. גלגה: **עשיק עסקך**. ציוקר ממכרנו כמו עשיק לגנך (ב"מ ד' נב): **לרבא א"ל קאוי עסקך**. לשון קהוי הכל ישנאוהו: **מפנעי עסקך**. יתבקש עסקך ויחזור אחרי לקנות: **דקאי אאיסדן**. מראשטווי. כדמתרגמינן מראשטווי אסדווי (בראשית סז): **מלנא הויס**. רלש ישיצה הדורש לרשות והממורגנן

עומד עליו צלמורא להשמיע בקול רס לרצים כקול חמור הגוער: **וי"ו דפטור חמור גהיט מפסינך**. צפרשת והיה כי יציאך וכל פטור חמור תפדה צשהי והוא חסר וי"ו וצתפילין של רבא כתבו הכותב מלא ואח"כ מחקו והיינו גהיט מחוק: **דשא צרייטא**. דלת חילון צצצית: **אסך מסה**. השומרת את הצית: **כני**. שינים הפנימיות שקורין משילארמי': **סרסי נשי מגרסת**. שאשטו של אדם קרויה יונה דכתיב יונתי תמתי: **סרין קולפי נלעט**. מכת מקל עז צראשו כראשי לפמות: **צלא מצרים**. נחלה צלא מצרים כלומר קרקעות רחצים ורצים: **וכסין אצקיה**. כסוי עפר הפורה ממשולת החומה: **ונפר מוקרי**. נשר מוח: **אודרא מצי סדיא**. המוכין יולאין מן הכר צצמרלשטווי: **פלנא מצרא**. הלל שאנו קורין צפסת. לפי שיש הלל אחר הקרוי הלל הגדול קורין לזה הלל המצרי: **ניסי מסרהשי לך**. שעי נסים נקרא ניסן שעל כל צרה הצאה לישראל אומרים אותו על גאולתן: **פוס קא אזוי**. צר הדיא צדהיה לרבא: **צארבא**. צספניה: **אמר צפדי גנרא דמסרהשי ליה ניסא למה לי**. שמה כאן יארע לו הנס שטעב הספניה והוא ניצל: **צדידך קיימא**. כך הוא מלי הפטרון אם לטובה אם לרעה והספת לי לרעה: **אשמו של רבא צמ רב חסדא היטה**: **עורוינא דמלנא**. שומר אורז המלך: **נפל פלנא**. מלע: שירא

1. שורך קבוח לעיניך ולא תאכל מפניו חמורך גזול מלפניך ולא תשוב לך צאנך קבוח לאיבוי ואין לך מושיע: דברים כח לא יבנים ובנות תוליד ולא יקויו לך כי ילכו בשבי: דברים כח מא 3. גניך ובהיך נגנים לעם אחר ועיניך ראות וקלות אליהם כל היום ואין לאל ידך: דברים כח לב 4. לך אבל בשמחה לחמך ושתה קלב טוב יינך פי כבר רצה האלהים את מעשיך: קהלת ט ז 5. ורע רב חוציא השדה ומעט תאסר פי יחסלנו הארבה: דברים כח לח 6. ויתים יקויו לך בכל גבולך ושמן לא תטוף פי ישל ויתך: דברים כח מ 7. ורוא כל עמי הארץ פי שם יי נקרא עליך ורוא מלך: דברים כח י

רבינו הגנאל

א"ל חזאי אשיתא דנפל. פי' כותל. א"ל חזאי אפדנא דאבי דנפל. פי' אפדנא חצר. ונפל במקרה פי' מוח שבקרקר. א"ל אודרא מבי סדיא נפק. פי' הוציא הוצא מן הכסת. גמירי דקללת חכם אפי' בהנם היא באה. פי' מתקיימת.

דהוי כעם אחר לרבא א"ל דביתהו שכיבא ואתו בניה ובנתיה לידי איתתא אחריתי^א דאמר רבא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב מאי דכתיב בניך ובנותיך נתונים לעם אחר זו אשת האב אקרינן בחלמין^ב לך אכול בשמחה לחמך לאביי אמר ליה מרווח עסקך ואכלת ושתית וקרית פסוקא מחדוא דלכך לרבא אמר ליה פסיד עסקך טבחית ולא אכלת ושתית וקרית^ג לפכוחי פחדך אקרינן^ד זרע רב תוציא השדה לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^ה זיתים יהיו לך בכל גבולך וגו' לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^ו וראו כל עמי הארץ וגו' לאביי א"ל נפק לך שמא דריש מתיבתא הוית אימתך נפלת בעלמא לרבא אמר ליה בדיינא דמלכא אתבר ומתפסת בגנבי ודייני כולי עלמא קל וחומר מינך למחר אתבר בדיינא דמלכא ואתו^ז ותפשי ליה לרבא. אמרי ליה חזן חסא על פום דני לאביי א"ל עיף עסקך כחסא לרבא א"ל מריר עסקך כי חסא אמרי ליה חזן בשרא על פום דני לאביי אמר ליה בסים חמרך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקיף חמרך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא למיכל ביה אמרי ליה חזן חביתא דתלי בדיקלא לאביי אמר ליה מדלי עסקך כדיקלא לרבא אמר ליה חלי עסקך כתמרי אמרי ליה חזן רומנא דקדחי אפום דני לאביי אמר ליה עשיק עסקך כרומנא לרבא אמר ליה קאוי עסקך כרומנא אמרי ליה חזן חביתא דנפל לבריא לאביי א"ל מתבעי עסקך^ח כדאמר נפל פתא בבירא ולא אשתכח לרבא א"ל פסיד עסקך ושד' ליה לבריא אמרי ליה חזינן בר חמרא דקאי אאיסדן ונוער לאביי אמר ליה מלכא הוית וקאי אמורא עלך לרבא א"ל פטר חמור^ט גהיט מתפילך א"ל לדידי חזי לי ואיתיה אמר ליה וא"ו דפטור חמור ודאי גהיט מתפילך לסוף אול רבא לחודיה לגביה אמר ליה חזאי דשא ברייתא דנפל אמר ליה^י אשתך שכבא אמר ליה חזאי^{יא} ככי ושני דנתור א"ל בנך ובנתך שכבן אמר ליה חזאי תרתי יוני דפרחן א"ל תרי נשי מגרשת אמר ליה חזאי תרי גרגלידי דלפתא אמר ליה תרין קולפי בלעת אול רבא ההוא יומא ויתיב בי מדרשת כוליה יומא אשכח הגהו תרי סגי נהורי דהוו קמנצו בהדי הדדי אול רבא לפרוקיניהו ומחוהו לרבא תרי דלו למחוייה אחריתי אמר מסתיי תרין חזאי לסוף אתא רבא ויהיב ליה אגרא א"ל חזאי^{יב} אשיתא דנפל א"ל נכסים בלא מצרים קנית א"ל חזאי אפדנא דאביי דנפל וכסיין אבקה א"ל אביי שכבי ומתיבתיה אתיא לגנך א"ל חזאי אפדנא דידי דנפיל ואתו כולי עלמא שקיל לבינתא לבינתא א"ל שמעתתך מברין בעלמא א"ל חזאי דאבקע רישך ונתר מוקרי א"ל^{יג} אודרא מבי סדיא נפיק א"ל אקרינן הללא מצראה בחלמא א"ל ניסא מתרחשי לך הוה קא אויל בהדיה בארבא אמר בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למה לי בהדי דקא סליק נפל סיפרא מיניה אשכחיה רבא וחזאי דהוה כתיב ביה^{יד} כל החלומות הולכין אחר הפה אמר רשע בדידך קיימא וצערתן כולי האי כולוהו מחילנא לך בר מברתיה דרב חסדא יהא רעוא דלמסר ההוא גברא לידי דמלכותא דלא מרחמו עליה אמר מאי אעביד גמירי^{יז} דקללת חכם אפילו בחנם היא באה וכ"ש רבא דבדינא קא לייט אמר איקום ואגלי^{יח} דאמר מר גלות מכפרת עון קם גלי לבי רומאי אול יתיב אפתחא דריש^{יט} טורוינא דמלכא ריש טורוינא חזא חלמא א"ל חזאי חלמא דעיל מחמא באצבעתי א"ל הב לי זוזא ולא יהב ליה לא א"ל ולא מידי א"ל חזאי דנפל תכלא בתרתין אצבעתי א"ל הב לי זוזא ולא יהב לי זוזא ולא יהב דנפל תכלא בכולה ידא א"ל נפל תכלא בכולהו שיראי שמעי בי מלכא ואתויה לריש טורוינא קא קטלי ליה א"ל אנא אמאי איתו להאי דהוה ידע ולא אמר אייתוהו לבר הדיא אמרי ליה אמטו זוזא דידיך חרבו שיראי